УДК 636.4.082 https://doi.org/10.31867/2786-6750.1.1.2022.74-79

МЕТОДИ І ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ТА ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ М'ЯСНИХ СВИНЕЙ ЧЕРВОНОЇ БІЛОПОЯСОЇ ПОРОДИ

В. П. Рибалко
Інститут свинарства і АПВ НААН, вул. Шведська Могила, 1, м. Полтава, Україна, 36013, Україна

Одним з головних показників якості харчування людей є використання білку тваринного походження. В розвинутих країнах світу його на душу населення в середньому споживають в межах 52–56 г на добу, що непогано, але нижче науково-обґрунтованих норм харчування. В країнах, що розвиваються, цей показник складає 12–16 г, тобто в 4–5 разів менше норми.

В останні роки в світі вироблялось щорічно приблизно 342 млн тонн м'яса, з яких біля 36,4 % припадало на м'ясо птиць, 35,2% – свинину, 21,8 % – яловичину, 4,4 % – баранину і козлятину та 2, 2 % – на інші види. І в подальшому свинина збереже лідируючі позиції. Чому це так? Завдяки виключно важливим біологічно-господарським особливостям свиней: багатоплідності, скоростиглості, всеїдності, економного використання кормів, невибагливості до умов утримання, а також можливості приготування із свинини багато різних смачних страв [1].

В Україні свинарство здавна вважалось національною галуззю сільськогосподарського виробництва і майже ніколи не було збитковим. Були часи, коли свинина у загальному виробництві м'яса дорівнювала 58,7 %. Багаторічні спостереження фіксують періоди інтенсивного розвитку свинарства та його катастрофічного занепаду. Не дивлячись на періодичні економічні катаклізми, цілеспрямовані дослідження по теорії і практиці ведення галузі продовжувались, а кропітка багаторічна праця вчених та практиків завершувалась новітніми досягненнями. Доречно нагадати, що у всіх господарствах України у 1913 році нараховувалось 8,5 млн свиней; у 1940–9,2; у 1944–2,9; у 1950 –7,0; у 1971–21,4 млн голів. Слід додати, що у 1989 році в країні було вироблено 1576 тис. тонн свинини в забійній вазі, або по 31 кг на душу населення, що відповідало існуючим науково-обґрунтованим медичним нормам харчування людини [3]. На жаль, на початок 2022 року чисельність свинопоголів'я в країні не перевищує 8 мільйонів.

Напрям продуктивності свиней визначається соціальним замовленням у період створення порід, а також місцем їх використання в регіональних системах розведення. Породи, які були виведені на території нашої країни в 40–60-і роки минулого сторіччя, характеризувались в основному добре вираженим сальним напрямком продуктивності. Підтвердженням цього може бути створення української степової білої, миргородської та української степової рябої порід. З підвищенням попиту на м'ясну свинину удосконалення раніше створених порід здійснювалось у напряму покращення м'ясності туш, скорочення строку відгодівлі та зниження витрат норму на одиницю приросту без погіршення якості свинини [2].У зв'язку з відсутністю вітчизняних м'ясних генотипів особлива роль у схрещуванні і гібридизації відводилась завезеним з-за кордону породам ландрас, п'єтрен, дюрок, уельс та гемпшир.

Однак імпортні породи були не в змозі задовольнити потреби нашого свинарства у висококласному поголів'ї кнурів м'ясного напрямку продуктивності. Тому ефективність завозу племінного поголів'я була низькою через повільну адаптацію його до різних природньо-кліматичних і господарських особливостей нашої держави. Тому виникла доцільність виведення нових вітчизняних генотипів свиней, які б задовольнили попит масового свинарства у м'ясному поголів'ї та послабили тиск імпорту на вітчизняний ринок племінних свиней.

Ще у 80-і роки минулого сторіччя Полтавським НДІ свинарства було розпочато роботу по створенню нової породи свиней, що характеризувалась би доброю відтворювальною здатністю, високими відгодівельними та м'ясними якостями, і яку можна було б використовувати як батьківську форму в поєднаннях з існуючими породами та їх помісями. Робота по створенню нової батьківської породи була актуальною і мала народногосподарське значення [3].

Ключові слова: *походження, селекція, генотип, порода, лінія, тип, актуальність, всеїдність, галузь, попит, м'ясність, якість*

Інформація про автора:

Рибалко Валентин Павлович, *доктор с.-г. наук, професор, гол. наук. співробітник лабораторії селекції,* e-mail: ribalkov342@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-3463-6010

Матеріал і методи досліджень. Цілевим стандартом передбачалось, що свині нового генотипу повинні бути крупними, довгими і пропорційно складеними тваринами за добре вираженими м'ясними формами, червоної масті різних відтинків з нешироким білим поясом в області лопаток, мати легку голову з невеликими горизонтально поставленими вухами. Мінімальна кількість сосків –12 [6/6].

Головна вимога цільового стандарту нової популяції свиней були: висока енергія росту і оплата корму приростами, міцна конституція, м'ясність туш та якість одержаної свинини. За розвитком та продуктивністю вони повинні перевищувати мінімальні вимоги бонітувальної шкали класу еліта для тварин порід свиней 2 групи. Жива маса дорослих кнурів 300–320 кг, довжина тулуба – 180–190 см, свиноматок відповідно: 235–250 кг та 160–165 см. Багатоплідність свиноматок з двома і більше опоросами передбачалась 11-12 поросят, при живій масі гнізда приплоду в 2 місяця – 165–180 кг.

Заплановані вимоги до відгодівельних та м'ясо-сальних якостей молодняку свиней на контрольній відгодівлі були такі:

- вік досягнення тваринами 100 кг – 185 днів;
- середньодобовий приріст – 750–850 кг;
- затрати корму на 1 кг приросту – 3,6–3,8 корм. од.
- товщина шпику над 6–7 грудними хребцями – 26 мм;
- вихід м'яса в туші – 62 %.

Найголовнішою селекційною ознакою при створенні цієї батьківської популяції було визначено: кнури при схрещуванні з матками районованих порід в оптимальних умовах ведення галузі повинні забезпечувати гетерозисний ефект і сприяти одержанню гібридного та помісного молодняку, що відповідав би стандарту на м'ясну свинину при відгодівлі до 100-120 кг.

Увесь селекційний процес передбачалось розподілити на три основні етапи:

Перший: пошук вихідних форм, вивчення різних варіантів їх поєднання, визначення бажаної моделі за тілобудовою, мастю, репродуктивною здатністю і м'ясністю, формування генеалогічної структури, підготовка стад і відповідної документації племінного обліку в стадах до апробації спеціалізованої лінії (1976–1993 рр.);

Другий: збільшення чисельності поголів'я, консолідація досягнутих показників, передбачених цільовим стандартом, створення нових генеалогічних ліній та родин, вивчення в поєднанні з іншими породами, представлення необхідних матеріалів для апробації спеціалізованого типу червонопоясних м'ясних свиней (1994–2000 рр.).

Третій (заключний): Створення нових дочірних стад, збільшення чисельності поголів'я, консолідація досягнутих високих показників продуктивності тварин. Участь популяції в породовипробуванні, атестація стад на відповідність статусу племзавода чи племрепродуктора, розробка конкретних зоотехнологічних параметрів, виконання яких гарантувало б проявлення максимальної продуктивності тварин створеного генотипу, підготовка до державної апробації червоної білопоясої породи м'ясних свиней (2000–2005 рр.)

Дослідження по створенню нового генотипу свиней було розпочато в 1976 році за відповідною методичною схемою у дослідному господарстві Полтавського науково дослідного інституту свинарства і в наступному продовжена у свинарському спецгоспі ім. Газети "Молодь України" Драбівського району Черкаської області та його дочірних господарствах різних регіонів України, а також за її межами. [4]

У відповідності з затвердженою методикою в дослідному господарстві інституту були одержані помісні свинки і кнурці від поєднання маток полтавського м'ясного типу (ПМ–1)* + з кнурами порід гемпшир (Г) та дюрок (Д), тобто на базі 7 порід вітчизняного та зарубіжного походження (рис. 1).

На завершальний етап селекційного процесу генеалогічна структура поголів'я була представлена 9 генеалогічними лініями кнурів: Драба, Девіза, Дантиста, Дозора, Демона, Динатіта, Дифірамба, Дебюта, Дівізіона та 10 генеалогічних родин свиноматок: Драбовки, Декади, Дельти, Дилеми, Догми, Дикції, Дойни, Дивізії, Дорзи і Доброї.

На породовипробуванні, яке вперше в історії свинарства України було проведене

на протязі 2000–2003 років в умовах експериментальної бази інституту свинарства молодняк червоно-білопоясної популяції свиней характеризувався самими високими відгодівельними та м'ясо-сальними якостями. (табл. 1)

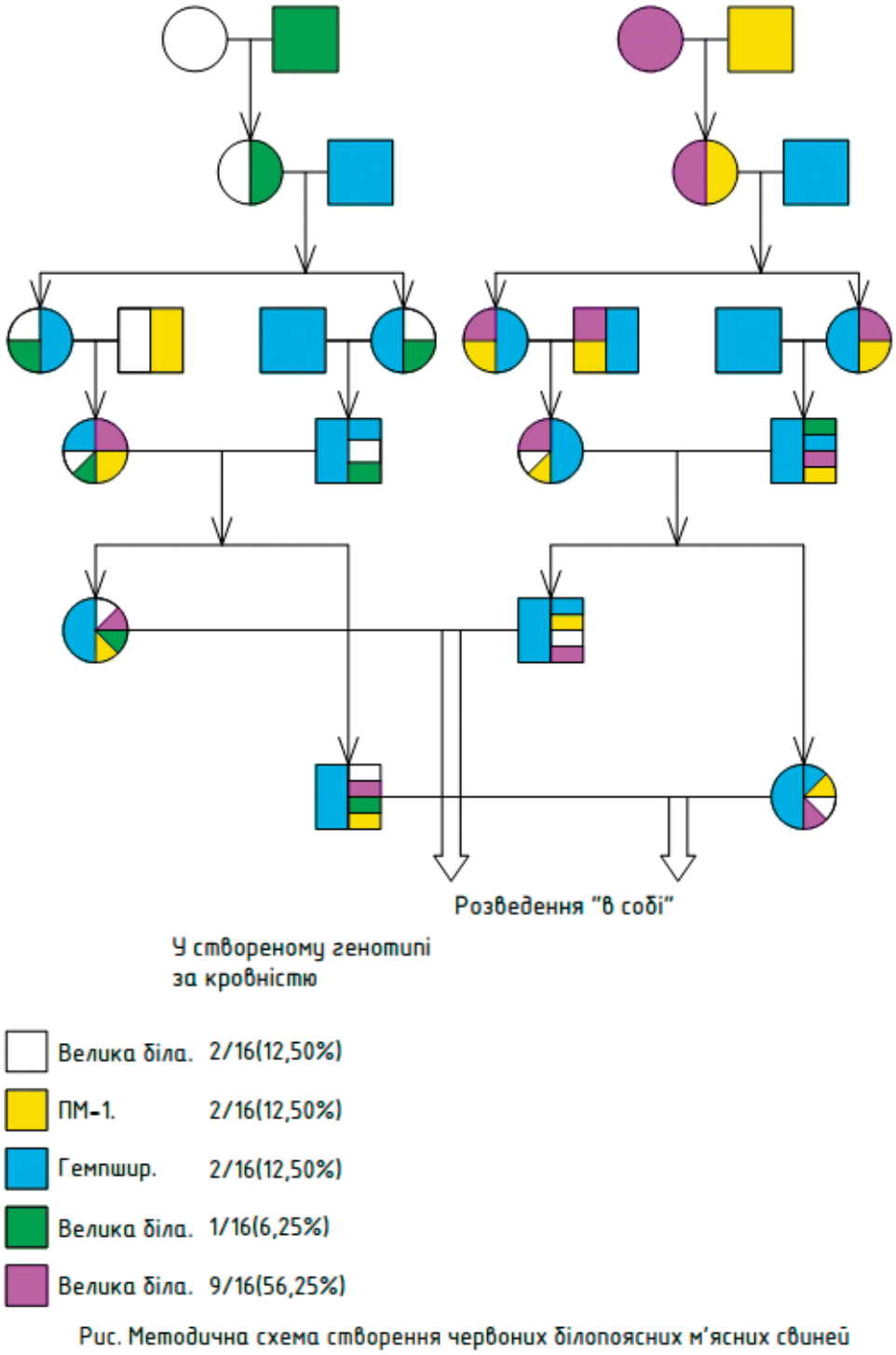

Рис. Методична схема створення червоних білопоясних м'ясних свиней

*(ПМ-1) – Полтавський заводський тип м'ясних свиней створено на кросбредній основі 5 порід: великої білої, миргородської, п'єтрен, ландрас та уессекс-седлбекської.

Таблиця 1. ***Показники контрольної відгодівлі і забою молодняку різних генотипів***

№ з/п	Породи і породність	Кількість тварин, гол	Середньодобовий приріст. г	Вік досягнення 100 кг, дні	Затрати корми на 1 кг приросту, корм. од.	Вихід з туши, %		
						м’яса	сала	кісток
1	Велика біла	10	715	193	4,65	58,6	30,4	11,0
2	Українська степова біла	10	712	195	4,57	58,3	30,6	11,1
3	Миргородська	10	707	196	4,55	56,3	33,7	10,0
4	Велика чорна	10	689	198	4,52	55,8	33,7	10,5
5	Полтавська м’ясна	10	721	191	4,32	61,7	28,0	10,3
6	Українська м’ясна	10	708	196	4,45	61,2	28,0	10,8
7	ЧБСЛ	10	728	189	4,28	62,1	27,0	10,9
	У середньому		711,4	194,0	4,48	59,1	30,2	10,7

Поєднання кнурів нової популяції з чистопородними і помісними свиноматками сприяло підвищенню окремих ознак продуктивності від 3 до 17 відсотків [3].

За даними державної переатестації підприємств створеної популяції у 2005 році в різних регіонах нашої країни 5 стад відповідало статусу племінного заводу і 12-племінного репродуктора. Як свідчили дані проведеного бонітування, а також інформації обласних сільськогосподарських органів на кінець першого півріччя 2006 року чисельність тварин створюваної породи в Україні дорівнювала 5176 голів, з яких 1912 основних і 738 перевірюваних свиноматок, 282 основних і 108 перевірюваних кнурів, 1779 ремонтних свинок та 157 ремонтних кнурців. Загальна чисельність свиней цієї популяції з поголів’ям за межами країни складала 6121 голови, у тому числі 2302 основних свиноматок і 304 основних кнурів.

Тварини створюваного генотипу щорічно виставлялись на республіканських та регіональних виставках і ярмарках. (Фото 1).

По завершенню третього етапу селекційного процесу в 2006 році були підготовлені і представлені в Українську академію аграрних наук та в Міністерство АП України “Матеріали по апробації м'ясо-окорокової червоної білопоясої породи свиней”. Наказом Міністерства АП України від 24 жовтня 2006 року за № 614/10 була створена державна комісія за апробації нового генотипу свиней (Фото 2). Результати експертної комісії з апробації стад і аналізу ведення селекційно-племінної роботи 20 грудня 2006 року були розглянуті і схвалені науково-технічною радою Міністерства АП України.

Спільним наказом Міністерства АП України і Української академії аграрних наук за № 327/47 від 14 травня 2007 року ця популяція була затверджена як нове селекційне досягнення в тваринництві під назвою червона білопояса порода м’ясних свиней з привласненням заводської марки ЧБП. (Фото 3, 4, 5).

Авторами породи визначені: В. П. Рибалко, Е. М. Агапова, Ю. Ф. Мельник, В. В. Семенов, В. А. Лісний, В. М. Бугаєвський, В. М. Нагаєвич, О. І. Костенко, О. Г. Фесенко, В. А. Піщолка, В. А. Тарасюк, В. І. Азалієв, Н. В. Реус і Л. Д. Бузинська.

Зараз основними племінними стадами, де розводять свиней червоної білопоясої породи є: ДП ДГ “Черкаське”, Черкаської, ФГ “Еко Фарм” Херсонської та ДП ДГ “Агрофірма “Надія” Сумської областей.

В сучасних умовах головною задачею у справі зі свинями червоної білопоясої породи є збереження і збільшення поголів’я свиней, типізація тварин за визначеними параметрами цільового стандарту, створення конституційно-міцних тварин, здібних давати високоякісну свинину з найменшими затратами кормів при розведенні “в собі”, а також у схрещуванні і гібридизації.

Фото 1. ***Червоні білопоясні свині на республіканській виставці.***

Для здійснення поставленої мети необхідно:

1. Щорічно в різних регіонах країни комплектувати дочірні стада у колективних, державних або фермерських господарствах з доброю кормовою базою і зацікавленості їх керівництва чи фермерів;

2. У кожному з таких господарств налагодити направлення вирощування ремонтного молодняка на рівні 500–600 г середньодобового приросту;

3. На кожній фермі мати не менше 4 генеалогічних ліній кнурів та 4 генеалогічних родин свиноматок;

4. Основним методом для відтворення ремонтного молодняка вважати однорідний підбір міцних за конституцією, високопродуктивних і скороспілих батьківських особин;

5. З метою підвищення продуктивності маток перше парування ремонтних свинок проводити у 9–10 місячному віці при заводській кондиції і живій масі 130–140 кг. При цьому таких свинок краще покривати уже перевіреними кнурами;

6. Щорічно проводити контрольну відгодівлю і контрольне вирощування молодняка з оцінкою його за інтенсивністю росту та м'ясо-сальними якостями.

Використана література

1. Бугаевський В. М., Минин В. И. Специализированная линия – резерв увеличения производства свинины. Николаев: РИП “Рионика”, 1994. С. 14–17.
2. Фесенко О. Г. Забійні та м'ясо-сальні якості свиней різного напрямку продуктивності. *Вісн. Полтавської держ. аграр. акад.*. № 6, Полтава, 2009. С. 109–110.
3. Рибалко В.П., Фесенко О.Г. Червона білопояса порода м’ясних свиней. Полтава: “Полтавський літератор”, 2015. 124 с.
4. Рибалко В. П. Свиня – біологічне і господарське диво природи. Полтава, ТОВ “Фірма “Техсервіс”, 2022. 83 с.

Referenses

1. Bugaevsky, V. M., Minin V. I. (1994). Spetsyayzyrovannaya lynyya – rezerv uvelychenyya proyzvodstva svynyny [Specialized line - reserve to increase pork production]. Nikolaev: RIP “Rionika”, 14–17. [in Russian].
2. Fesenko, O. G. (2009). *Zabiyni ta m'yaso-salni yakosti svyney riznoho napryamku produktyvnosti*. [Slaughter and meat and fat qualities of pigs of different direc-tions of productivity]. *Visnyk Poltavs’koyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi*. 6, 109–110 [in Ukrainian].
3. Rybalko V. P., Fesenko O. G. (2015). *Chervona bilopoyasa poroda myasnykh svyney*. [Red white belt breed of meat pigs]. Poltava: "Poltava writer" [in Ukrainian].
4. Rybalko V.P. (2022). *Svynya – biolohichne i hospodarske dyvo pryrody* [Pig – a biological and economic miracle of nature]. Poltava: Techservice Company LLC [in Ukrainian].

.

UDC 636.4.082

Rybalko V. P. Methods and stages of creation and practical use of red white-belt meat pigs

Animal Husbandry of the Steppe of Ukraine. 2022. 1. (1). 74-79

Institute of Pig Breeding and AIP NAAS, 1 Shvedska Mohyla St., Poltava, 36013, Ukraine

It is known that the peoples of different countries and continents have always sought knowledge, enrichment of their culture and improving living standards. But no matter how the world is broken, no matter how the system is built - food has been and will always remain the first ingredient of independence and development of any state.

And if there are alternative solutions in overcoming other topical and economically important problems, there are no alternative ones in the implementation of food issues. Almost everyone knows that one of the main indicators of human quality is the use of animal protein. In the developed countries of the world it is consumed on average per capita in the range of 52-56 g per day, which is good, but below the scientifically sound dietary norms. As for developing countries, this figure is 12-16 g, that is 4-5 times less than the norm. According to statistics, in recent years the world has produced approximately 342 million tons of meat annually, of which about 36.4% was poultry, 35.2% - pork, 21.8% - beef, 4.4 % - lamb and goat and 2, 2% for other species. According to experts, pork will remain in the lead. And why is this so? But thanks to the extremely important biological and economic characteristics of pigs: multiplicity, precocity, omnivorous, economical use of feed, unpretentiousness to the conditions of detention, as well as the ability to cook pork many different delicious dishes. [1]. In Ukraine, pig farming has long been considered, so to speak, a national branch of agricultural production and has almost never been unprofitable for a caring owner. There was a time when pork accounted for 58.7 percent of total meat production. Long-term observations record periods of intensive development of pig breeding and its catastrophic decline. And yet, despite periodic economic cataclysms, focused research on the theory and practice of the industry continued, and the painstaking long-term work of pig scientists and practitioners, as a rule, ended with the latest advances. Long-term observations record periods of intensive development of pig breeding and its catastrophic decline. And yet, despite periodic economic cataclysms, focused research on the theory and practice of the industry continued, and the painstaking long-term work of pig scientists and practitioners, as a rule, ended with the latest advances.

In order to maintain this fact, we recall that in all farms of Ukraine in 1913 there were 8.5 million pigs; in 1940–9.2; in 1944–2.9; in 1950 –7.0; in 1971–21.4 million heads, it should be added that in 1989 the country produced 1,576,000 tons of pork at slaughter weight, or 31 kg per capita, which fully complied with existing scientifically sound medical standards of human nutrition. [3]. Unfortunately, it should also be noted that at the beginning of 2022 the number of pigs in the country does not exceed 8 million.

It is known that the direction of pig productivity is determined by the social order in the period of creation of breeds, as well as the place of their use in regional breeding systems. Thus, the breeds that were bred in our country in the 40-60 years of the last century, were characterized mainly by a well-defined sebaceous direction of productivity. This can be confirmed by the creation of Ukrainian steppe white, Myrhorod and Ukrainian steppe speckled rocks. In the following decades, with the increase in demand for pork, the improvement of previously created breeds was carried out in the direction of improving the meat of carcasses, reducing the fattening period and reducing costs per unit of growth without deteriorating pork quality. [2]. Due to the lack of domestic meat genotypes, a special role in crossbreeding and hybridization was given to the breeds of Landrace, Pietren, Duroc, Wales and Hampshire imported from abroad. However, imported breeds, firstly, were unable to meet the high needs of our pigs in high-quality meat boar herds and, secondly, the efficiency of importing breeding stock was low due to its slow adaptation to different climatic conditions. and economic features of our then very large state. Therefore, it is expedient to breed new domestic genotypes of pigs, which would meet the demand of mass pig breeding in the meat population and reduce the pressure of imports on the domestic market of breeding pigs.

In accordance with the above, in the eighties of the last century Poltava Research Institute of Pig breeding began work to create a new genotype (breed) of pigs, which would be characterized by good reproductive ability, high fattening and meat qualities, and which could be used as a parent shape in combination with existing breeds and their mixtures. The work to create a new parent breed was relevant and had economic significance. [3].

Key words: *origin, selection, genotype, breed, line, type, relevance, ubiquity, industry, demand, meat, quality.*